

**Monikkoperheen isä taipuu
ja
kasvaa moneen suuntaan**

Perheaikaa.fi -luento 10.11.16

Jouko Huttunen

KT, isyystutkija

Jyväskylän yliopisto

Elämäni yllätyksellisin päivä 18.12.2000

- Vuoden 2000 loppukesästä aloimme odottaa kaksosia perheeseemme, johon minun ja puolisoni lisäksi kuului 3-vuotias tyttäreemme. Laskettu aika oli 2.4.2001.*
- Alkuraskaus oli sujunut kohtuullisen hyvin ja aloimme valmistautua rauhalliseen joulun, kunnes harmaana maanantaina 18. joulukuuta, raskausviikolla 25, kaikki kääntyi pääläelleen.*
- Sain puolenpäivän aikaan työpaikalleni puhelinsoiton vaimoltani ja yllätyksekseni hän kertoi soittavansa Keskussairaalan äitiyspolilta ja pyysi tulemaan sinne mahdollisimman pian.*
- Sairaalassa minulle selvisi, että synnytys oli käynnistymässä ja sitä yritettiin kuumeisesti viivyttää samalla kun valmistauduttiin lähtemään Jyväskylästä Kuopioon KYS:n hoidettavaksi.*
- Iltapäivällä sitten lähdettiin kahdella ambulanssilla hoitajien ja lääkärin saattamana ajamaan Kuopioon varautuen myös matkalla tapahtuvaan synnytykseen. Onneksi siltä säästyttiin, sillä joulukuinen ystie oli kylmä ja pimeä...*
- Kaksostytämme syntyivät sekstiolla seuraavana yönä kolmen jälkeen 19. joulukuuta painoltaan 580 ja 750 g.*

Monikkoisäksi tulon piirteitä

- Perhettä, johon on syntynyt tai syntymässä kerralla useampi kuin yksi lapsi, kutsutaan monikkoperheeksi.
- Vuosittain kaksosia syntyy noin 850 perheeseen ja kolmosia noin 10–15 perheeseen, eli joka vuosi ”syntyy” arviolta n. 800 uutta monikkoisää .
- Monisikiöistä raskautta pidetään aina riskinä, vaikka mitään erityistä huolta ei olisikaan näköpiirissä. Siksi äidin raskauden seuranta on tiheämpää, tarkempaa ja yksilöllisempää kuin yleensä – ja käytännössä myös isää sitouttavampaa.
- Raskauden aikana äiti (ja isä) käy äitiysneuvolassa terveydenhoitajan vastaanotolla noin 7-10 kertaa, lisäksi käydään sairaalan äitiyspoliklinikalla yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaisesti.
- Lähes puolet kaksosista ja kaikki kolmoset syntyvät ennenaikaisina. Yleensä ainakin yhtä heistä hoidetaan aluksi tehostetussa hoidossa.

Keskuskaksosten isäksi...

- Vielä syksyllä 2000, ennestään kolmen lapsen isänä ja isyyden tutkijana, kuvittelin tietäväni ”suunnilleen kaiken isyydestä”, mutta kaksosten syntyessä tunsin kaiken osaamiseni nollautuvan: olin avuton ja peloissani. (vrt. Essi Kummu (2014) ”Lasteni tarina”)*
- Monikkoisyyteni peittyikin aluksi täysin kaksosten syntymän yllättävään ennenaikaisuuteen ja kaikki tuntemukseni liittyivät enemmän heidän keskosuuteensa kuin kaksosuuteensa.*
- Perhe-elämämme sairaalan teho-osastolla neljän kuukauden ajan oli valtava mankeli meille kaikille, ehkä eri tavoin eri perheenjäsenille, mutta kaikkiaan hitsaava kokemus, joka tuntuu vieläkin perheessämme.*
- Tämän jälkeen pari, kolme vuotta ”kovennettua” isyyttä teki minusta entistäkin perhekeskeisemmän: jo ennestään osallistuvasta isästä sukeutui huolehtiva, pikkutarkka ja kaiken aikaa varuillaan oleva ”vierivanhempi”.*
- 20 maratonin miehenä voin sanoa: ensimmäiset vuodet olivat ehdotonta extremeä ja ne menivät maitohapoilla hämärän rajamailla.*

Monikkoisien alkuvaiheen kokemuksia

Tutkimusten otsikoita

- *Monikkoperheiden arjen tukeminen - moninkertaisesti iloa ja haasteita.* (Tiia Kallio, Elina Mäki & Sanna Sulkula 2015)
- *”Paljon se ottaa ja paljon se antaa”. Vanhempien kokemuksia monikkoarjesta ja lastenneuvolan tuesta monnikkolasten ensimmäisenä vuonna.* (Paula Eromäki & Maija Hirvimäki 2006)
- *”Kyllähän se melkoinen kulttuurishokki oli”. Monikkolasten isien kokemuksia odotuksesta ja synnytyksestä.* (Emilia Hietakoivisto 2011)
- *”Seuraava kuka väittää, että siinä menee kaksi missä yksikin niin saa turpaansa”. Monikkolasten isien rooleja, tunteita ja tarinoita pikkulapsiajalta.* (Laura Häyrinen 2016)

Monikkoisien alkuvaiheen kokemuksia

Tutkimustieto tiivistetysti

- Väsymystä, kaaosta, elämänmuutosta, tuen tarvetta, vanhemmuuden jakamista, puolison tukemista, omasta ajasta luopumista
 - ”Eivät ymmärrä siellä (neuvolassa) millaista on kahden samanikäisen vauvan/taaperon arki. Miettivät hyvin usein että siinä se kaksi menee kuin yksi.”
- Mutta myös iloa, yhteenkuuluvuutta, perheen tuntua, omistautumisen ja sitoutumisen tuomaa selvyttä elämään
- Kehittämisehdotuksia ([ks. suomenmonikkoperheet.fi](https://www.suomenmonikkoperheet.fi))
 - Isyy vapaa jokaisesta vauvasta erikseen, koska monikkous pidentää isän tarvetta kotona
 - Konkreettia kotiapua edes ”pahimpaan hätään”
 - Tukea isän työssä jaksamiseen, koska hänellä on usein kotona odottamassa ilta- ja yövuoro



Harjaantumiseni kaksosten kasvaessa

- *Vaikka olin jo viisikymppinen, toiseen kertaan perheellistynyt ja uudessakin liitossa jo kertaalleen isäksi tullut, kaksoset ovat sittemmin opettaneet minua ylivoimaisesti eniten.*
- *Ensinnäkin, keskosuus opetti meidät vanhemmat siihen, että tietyt rutiinit (lääkkeet, ruokailut, nukkumaan menot jne.) oli pakko tehdä yhdessä, suunnitelmallisesti ja aina ajallaan. Kaksosten päivärytmi meni minunkin kaikkien kalentereiden edelle (mm. työ kärsi raskaasti 😊).*
- *Toiseksi, koska heitä oli kaksi, niin molempia vanhempia tarvittiin aina. Ei kukaan tolkussa oleva isä voi jäädä katsomaan syrjästä äidin yrittäessä haalia kaksosia kasaan esim. imettämistä varten. En myöskään ymmärrä, miksi joku äiti yrittäisi yksin jos kerran isä on olemassa.*
- *Kaksosten hoidossa oli myös äidille paljon uutta, jota hän ei ”luonnostaan” osannut. Harjaannuimme yhdessä tasatahtia ja mielestäni molemmat osasimme kaikkea yhdessä – ja lähes kaikkea erikseen.*
- *Joissakin asioissa tuli käytännön työnjakoa, esim. opin taitavaksi pulloruokinnassa, lääkkeiden annossa ja spira-laitteen käytössä 😊*

Tutkimustietoa monikkoisien kehityksestä

- 73 %:ssa kaksosperheistä molemmat vanhemmat ovat tasavahvoja hoitajia, yksöisperheistä 56 %:ssa (Trias 2006).
 - Jokainen isä voi oppia äidin ohella yhtä taitavaksi hoitajaksi
- Monikkoisän osallisuus ja tarpeellisuus on selvempää kuin muiden isien, hän myös kokee useammin olevansa täysivaltainen toimija, kuuluvansa perheen ytimeen ja saavansa arvostusta (Hyväluoma 2010; Karhumäki 2009).
- Monikkoisät kokevat muita useammin saaneensa tukea perhe-elämään liittyvissä asioissa hoito- ja kasvatusalan ammattilaisilta (Karhumäki 2009).
- Riittämättömyyden tuntemuksista huolimatta monikkovanhemmat näyttävät selviävän haasteista omin avuin (yhdessä) useammin kuin muut vanhemmat (Hyväluoma 2010).
- Isän vanhemmuustaidot, tyytyväisyys parisuhteeseen ja yhteispelin sujuvuus arjessa ovat osoittautuneet tärkeimmiksi isän osallistumisen ennustajiksi yleensäkin lapsiperheissä (Vuorenmaa 2016)

Miehenä, monikkoisänä ja puolisona

- *Kaksostemme syntymän jälkeisinä vuosina huomasin, että aina kun joku otti puheeksi parisuhteen hoitamisen, ”otin varmistimen pois pistoolistani”, sillä se kuulosti niin teennäiseltä ja minulle vieraalta.*
- *Koin, että kun vanhemmuus jaetaan oikeasti, molemmat saavat yhtäläisen osan iloista ja suruista sekä levosta ja väsymyksestä. Tämä asettaa puoliset samalle viivalle niin työparina kuin avio(avo)parina ja lisää valtavasti kummankin ymmärrystä parisuhteen osalta.*
- *Monikkoisyys täytti mieleni niin totaalisesti, että huoli miehenä ja puolisona olemisesta jäi taka-alalle. En kokenut tätä silloin ongelmana eikä ole harmittanut myöhemminkään.*
- *Yhden asian pyrkisin nyt tekemään toisin: tiukemmat kiintiöt omalle, kahdenkeskiselle ja perheen yhteiselle ajalle. Itse kaipasin tuolloin enemmän omia rauhoittumishetkiä liikunnan parissa samoin kuin puolison kanssa kahdenkeskisiä juttelu- ja kahvituokioita.*

Monikkoisien parisuhde tutkimuksissa

- Toimiva parisuhde on monikkoperheen ”pelastus”
 - Pitkäsen (2012) tutkimuksessa monikkoäitien jaksamista helpotti erityisesti kolme asiaa: oma aika (42 % mainitsi), puoliso (37 %) ja omat lapset (35 %) (rakkauden mainitsi 3 %!)
- Parisuhteen hoito jää kuitenkin usein taka-alalle ja eletään aikaisemmin muodostuneen ”parisuhdepääoman” varassa.
- Molempien vanhempien osallisuus perheen arkeen tuottaa voimavaroja sekä perheen hyvinvointiin että parisuhteeseen.
- Hyväluoman (2010) tutkimuksessa puolet vastaajista koki, että monikkovanhemmuus oli lähentänyt puolisoita toisiinsa ja alle 20 % koki puolisoiden etääntyneen.
- Parantaisen ja Pernun (2013) tutkimuksessa monikkovanhemmat tunnistivat parisuhteen haasteet ja kokivat vauvavaiheen ”erityistilanteena”, jonka jälkeen he olettivat parisuhteen palaavan ennalleen. Erimielisyyksiä vältettiin dramatisoimasta ja ne tiedostettiin usein uupumuksesta johtuviksi.

Mitä meille nyt kuuluu?

- *Kaksostyttäremme täyttävät pian 16 v. ja ovat samassa luokassa peruskoulun 9:llä. Koulu sujuu molemmilla hyvin. Heillä on eri harrastukset.*
- *Vaikka olen normi-isää vanhempi, sitä ei meillä noteerata, vaan isänä olen edelleen kovassa – sanoisinko säälimättömässä – käytössä.*
- *Epäidenttisyydestään huolimatta kaksoset ovat tasavahvoja ja yhtä omapäisiä. Joskus toivon, että toinen ottaisi johtajan tai isosiskon roolin, niin pääsisin ehkä vähemmällä, mutta heidän kannaltaan näin on tietysti parempi.*
- *Nyt murrosiässä tavallista on heidän keskinäinen ”voimakas argumentointinsa”, esimerkiksi siitä, menevätkö suihkuun yhdessä vai erikseen.*
- *Yleensä minua tarvitaan sovittelijaksi, auttamaan ongelmassa tai sitten huutamaan yhteiseen kuoroon. Usein häpeän provosoitumistani...*
- *Monikkolisä: Koska he samanikäisinä joutuvat yhtä aikaa samojen kysymysten eteen (esim. jokin meno, hankinta, TET-harjoittelu tai rippikoulu), niin yhteisen ja samalla erillisen ratkaisun etsiminen voi viedä minulta hermot.*

Entä minulle isänä?

- *Käyn ruokakaupassa, laitan ruokaa, pesen pyykkiä ja remontoin vanhaa taloa. Nyt minulle jää myös sellaista omaa aikaa, jolloin voin käydä lenkillä tai uimassa ja valmistella vaikkapa nettiluentoja.*
- *Kaikkiaan koen eläväni tällä hetkellä isänä hyvin etuoikeutettua perhelämää: tarpeellisena, rakastettuna ja täysillä mukana lasten arjessa.*
- *Jos on oikein huono hetki, kuuntelen vaikkapa ”Isä ja lapsi”-kappaletta, ja palaan jälleen kiitollisuuden olotilaan.*

Lapsi: *”Kerrohan isä oi, onko pyöreä maa, eikö onnensa lintua myös kiinni saa ” - - - ”Missä sen pesä on, kunhan neuvoisit sen, syliis toisin ja pois sitä päästäisi en.”*

Isä: *”Pienoinen, se on piilossa sydämen vain, ja sen löysin mä silloin kun sinut mä sain.”*

säv. Wayne Shanklin; suom. sanat Sauvo Puhtila (Saukki)

Lähteitä

- Hyväluoma, Johanna (2010) Moninkertaisia onnenhetkiä ja arjen haasteita. Monikkoperheiden vanhempien kokemuksia perheen hyvinvoinnista. Jyväskylän yliopisto. Perhetutkimuskeskus.
- Karhumäki, Aune (2009) Monikkoperheiden hyvinvoinnin tukeminen. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Parantainen, Jonna & Pernu, Anniina (2013) ”Tuplat enemmän kaikkea”. Monikkovanhempien kokemuksia varhaisesta vuorovaikutuksesta. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Pitkänen, Lotta (2012) Monikkovanhemmuus. Monikkoperheiden vanhempien kokemuksia jaksamisesta ja tuen saannista. Vaasan ammattikorkeakoulu.
- Trias, Tuulikki (2006) Inter-twin and parent-twin relationships and mental health. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Vuorenmaa, Maaret (2016) Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Terveystieteiden yksikkö.